V-dik évfolyam. 92-ik szám Kolozsvárt, kedd április 25 1871

Előfizetési feltételek:

Évre . . . . . 16 frt — kr
Félévre . . . . . 8 „ 50 „
Negyedévre . . . . 4 „ 50 „
Havonként . . . . . 1 „ 50 „

Megjelenik minden nap, ünnepi utáni napokat kivéve.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Monostorutca a L. Bányai ház alatt.

MAGYAR POLGÁR

POLITIKAI NAPILAP.

Hirdetési díjak.

Ötször hasábozott sor ára 6 kr Bélyegdíj minden hirdetésből 30 kr. Nagyobb hirdetéseknél külön kedvezményt is nyujt a kiadó-hivatal.

Fiók-kiadó-hivatalok:

Tordán: Retezár és Harmathnál. Dézsen: Krémer Sámuel. Enyeden: Vokál János. Szamosujvárt: Csauss testvérek. Kolozsvárt: Stein J. és Demjén L. M.-Vásárhelytt: Wittich Józsefnél.

Nyári Pál emlékezete.

„Ismertem öt mint birót, megvesztegethetlennek, kinek a maga helyzetében csak szemet kellett vólna hunynia, mint teszik számtalan mások, a kik elött fedetlen fővel jár a közvélemény, hogy vagyonát megtiszszerezze, s ki büszkén utasitott el magától minden nem hivott szerencsét.

„Ismertem öt mint államférfiut, ki millióit kezelte az államvagyonnak s diadalból és hajótörésből puszta kézzel, tiszta szivvel került elé.“

„Ismertem öt mint martyrját a nemzet és világszabadságnak, ki hidegvérrel vetè oda vagyonát, szabadságát, életét a diadalmas absolutismusnak s hosszu évek során át türelmesen, férfiasan viselte a börtön és inség minden kinzásait.“

„Ismertem öt mint magánembert, ki nevetve fogadta a sors csapásait, ki oszlopa volt a csüggedezöknek, ki tudott nélkülözni mindent, kinek nem volt semmi mulatsága, egyedül a szellemdus társalgás, ki nem keresett semmi gyönyört, egyedül a tudományt, ki daczolt a sorssal, kiről azt irtam egykor: „ime egy férfi a kit kiválasztott a balsors, hogy kipróbálja rajta minden erejét!“

„És ennek kellett és igy kellett öszvetörnie!“

Ez Nyári Pálnak legszebb, legjobb, legtalálóbb jellemzése s e jellemzést csak egy Jókai irhatta!

Egy nemzet keserve, fájdalmas felkiáltása az, mely a Jókai irta utolsó sorban felhangzik.

Az az ember, a ki bátran szembe nézett a nemzettipró veszedelemmel, a ki a forradalom hullámzó tengerében szilárdan megállott, megtörte és a mederbe szoritá a hullámot. Az az ember, a ki nemes daczczal szembeszállott a kizárólagossággal s bátran hirdette a democraticus eszmét oly időben, a melyben a jobbágyság járma még teljes sulyával nehezedett a nemzet nyakára, abban az időben a melyben az emberi egyenlőség után való törekvés mint főbenjáró bün üldöztetett. Az az ember, a ki politikai bonyodalmak közepette biztos iránytüje maradt a gyengének, világitó tornya a tévedezőnek, a ki mindig segitett — az erély és kezdeményezés hatalmával megáldva: itt fekszik előttünk öszvetörve, öszveroncsolva — és miért?

Az, a ki teljes életében mindig segitett, mindig adott — ő maga nem birta el a tudatot, hogy mások segitségére reászorulhat! —

Egy árnyék, a mely semmi testtől sem jött, a mely csak az ö képzeletében létezett oly örvénybe sodorta, mely, a mily borzasztó alapjában, éppen oly érthetetlen, kimagyarázhatlan

Ő, a ki a nemzetnek szánt csapást felfogta mellével s nem tántorodott el — eltántorodott oly bajjal szemben, a melynek töle való elhárítását e nemzet százezrei szerencséjöknek tartották volna.

Ő nem viselhette el a gyengeség tudatát — még azt sem, a mely csak a hitvány anyagé volt s a fennköltt lélekkel semmi kapcsolatban sem állott.

Esze, higgadsága, erélye, bátorsága, mely a hazát fenyegető veszelylyel nőttön nőtt s katastrófák közepette sem hagyta el — e ritka tulajdonok elborultak egy kicsinyke kis bajjal szemközt, mely az ö magánéletét fenyegette, a melynek elhárítása csak büszkeségét — azt is csak képzeletben, a becsületet soha sem sérthette.

Ő a ki mindig erös volt elszédült a gyengeség gondolatától.

„És ennek kellett és igy kellett öszvetörnie!!“ Ime egy lélektani rejtély, a melynek a megoldása az emberi felfogás körén kivül esik.!

* * *

Nyary Pál a régibb nemzedéknek mintaképe — az ifjabb nemzedék, azon nemzedék számára, a mely a forradalmi korszakot csak a történelemböl ismeri mythicus hös alak volt. A forradalom története, a magyar nemzet e legfényesebb korszaka és Nyáry Pál neve a legdicsöségesebben vannak egybekötve. A hadoszlopok, a melyek a forradalom véres csatáit vivták az ö szervező tehetségének köszönték lételöket, ö volt az, a ki az izgatott tömegböl hadtesteket alakitott a haza védelmére — s a kinek van fogalma arról mit tesz az; egy háborgó tömeget a hasznos cselekvés medrébe vezetni, annak lehet csak fogalma Nyáry Pál forradalmi szerepéröl.

És ö, a ki büszkeségünk volt elköltözött töltünk oly időben, a melyben oly szükségünk volt reá, elköltözött erőszakosan — s mi hálánkat, szeretetünket ezentul csak sirjára tehetjük le!!

* * *

A levél, mely Beöthy Lajoshoz van intézve, a melylyel halálát indokolhatni véli igy hangzik:

„Tisztelt első alispán ur!“

„Borzadva fog ön e hirröl értesülni, melynek indokolása a következő sorokban foglaltatik.

„Az ide mellékelt lajstromból ki fog derülni az esemény oka. Ha ön 48,000 frtra menő adósságom összegét összehasonlitja azzal a kevés pénzzel, (1 frt. 89 kr. volt zsebében) mely erszényemben találtatik, meg fog ön győződni, hogy máskép nem cselekedhettem.

„Nem az ejt kétségbe, hogy koldussá lettem, hanem az, hogy annyi becsületes embert, köztök legjobb barátaimat, megkárositottam, oly embereket, kiknek iránt am való bizalma a pietással volt határos.

„Azt ne higyje senki, hogy én szándékosan okoztam kart valakinek. Mult évi deczember hó elején elhatározám, hogy minden vagyonomat eladom s kielégitvén hitelezöimet, feloldozom barátaimat a kezesség kötelezettsége alól. Azonban a kinek vevőnek kellett volna lenni, egy bizonyos körülmény folytán, mely talán később ki fog derülni, mely mindkettönket érzékenyen sujtott, képtelen lett a vételt végrehajtani.

„Nem azért hozom ezt fel, hogy mentegessem magamat. Mások vagyonát, mások nyugalmát koczkára tenni borzasztó egy bün, én elkövettem e bünt s az nem lehet nekem megbecsátva, se Isten, se ember elött.

„A mit most elkövetendö vagyok, azt nem a büntetéstöl való félelemböl követem el. Oh mily örömmel lépnék még vérpadra is, ha csak barátaimat megszabadithatnám . . . „De a végzet határozott fölöttem, annak igy s nem másképen kellett bekövetkeznie. Nem állhatok többé ellent.

„Kérelmem önhöz, alispán ur, oda irányul, hogy miután birtokom kezelése a legnagyobb rendetlenségben van, méltóztassék rögtön gondnokot kinevezni s minden ingó és ingatlan vagyonomat hitelezöim, illetöleg a kezesek minél nagyobb elönyére zár alá vétetni.“

Nyáry oly egyszerüen élt, s oly igénytelen férfinak ismerte mindenki, hogy a mik történtek, a legnagyobb mérvben meglepök. Vagyoni zavara már akkor vette kezdetét, midön elkobzott jószágait a lehető siralmas állapotban nyerte vissza, s elpusztitva annyira, hogy nyáregyházai kastélyában nem talált egyebet, mint két széket és arra egy ablak redőnyt elhelyezve. Ezt rendezték be neki ágy gyanánt. A beruházások, mindenféle elemi bajok, melyekhez járult sok más is, voltak azon tényezök, melyek anyagi állásának ártottak.

Nyáry vagyoni állása saját kimutatása szerint következö: követelése 59,070 frt. adóssága 47,129 frt. Ez utóbbinál az az első hazai takarékpénztár 22,407, — 400, — 1520 ujra 1520 és 1740 frttal, a budai takarékpénztár 2800 frt követeléssel szerepel. Ezen kivül még több más helybeli és idegen pénzintézet s néhány magán ember van hitelezökül fölemlitve.

És ezért vesztettük el öt.

* * *

Nyáry Pál 1806 ban született Pestmegyében, Nyáregyházán, s bevégezve iskolai tanulmányait, azonnal arra a térre lépett, hol később oly nagy müködési köre lett, s hol oly tekintélyes állást vivott ki, hogy megyei közéletünk történetét ép ugy nem lehet megirni az ő neve nélkül, mint nem szabadságharczainkat Kossuth neve nélkül.

Ifju korában mint alügyész kezdte meg nyilvános szereplését Pestmegyében, 1840 ben már főjegyző volt. Ekkor jelent meg töle egy füzet is “Javaslat Pestmegye közigazgatási rendszere iránt“ czim alatt.

Minden megyegyülésben részt vett s a szabad eszmék mellett szónokolt. 1847-ben a politikai egyenjogositás érdekében mondta a következő szavakat: „Régóta részt veszek már a megyegyülésekben, s azóta mindig azt tapasztalom, hogy bármit tegyünk, bármit mondjunk vagy határozzunk, annak végső értelme mindig csak oda megy ki, hogy mi tekintetes karok és rendek vagyunk. Én azt a folyvásti egyhanguságot már rettenetesen megunta m; bocsássunk tehát ide valahára be más embereket is, hadd halljunk már egyszer ujat is.“

A ráczkevei kerület 1848 ban választotta képviselövé, s az óta mindig ö képviselte az országgyülésen. Emlitésreméltó, hogy midön Kossuth katonaságot kért a törvényhozástól, Nyáry volt az első ki felállt s ég felé emelve kezét, igy kiálltott: „Megadjuk!“

A szabadságharcz után Nyáryt a hadi törvényszék halálra itélte, de az itélet hosszu fogságra lön átváltoztatva.

A nyilvánosság terén csak 1860-ban találkozunk Nyáryval, mikor a közéletnek megengedték, hogy egyet mozduljon. A decz. 11 én megnyilt megyeggülésen Nyáry volt az, ki a 48-ki törvényes alapra való helyezés mellett szólalt föl, s aztán Pestmegye után ez alapra állt valamennyi megye. Hirtelen változva a viszonyok, Nyáry (ki alispán is volt) és az egész tisztviselöség leköszönt.

1861-ben a törvényhozó teremben mint a határozati párt egyik tagja tünt ki a felirati vitáknál. 1865 ben és 1869 ben ujolag kipviselövé választatván, az ellenzék soraiba foglalt helyet s küzdött annak elvei mellett, felszólalva minden lényegesebb kérdésnél. Emlékezetes beszédei maradnak, melyeket a megyei rendezés, birósági szervezés stb. tárgyalásainál mondott.

* * *

Lesujtva, a nagy fájdalom sulya alatt görnyedezve mit mondjunk még többet?

Nyáry Pál kiérdemelte a „Pater Patriae“ czimet — neve a történelemé, emlékezete a nemzedékek során becses ereklyeként át fog szállani az apáról a fiura mindaddig a mig létezik még egy magyar ember, a ki hazájáért sikra száll.

(o.)

KOLOZSVÁR, APRILIS 24.

Fővárosi levelek.

Pest, april 21. 1871.

XXXIII.

Kedves barátom! Miután mind az országgyülésben, mind a társadalomban egy kis sporton, vagy gellérthegyi mulatságon kivül munkaszünet állott be: nem volt tárgy, mely tudósitásomat indokolta volna; sőt ma is bizonyos aggálylyal fogtam tollat, ha lesz e olyan irnivalóm, mely olvasóközönséged figyelmét méltóan igénybe vegye, midön egyszerre, mintegy a levegőben, ismét egy borzasztó és leverö hir terjedt szét a képviselőházban, épen mint szegény Teleky László halála alkalmával, s egy pillanat alatt jobb- és baloldali padok üresen álltak.... Nyáry Pál nevét hangoztatta minden ajak, s e névhez egy hihetetlennek látszó hir füződött, hogy a köztiszteletben álló, fényes multu férfiu öngyilkosság utján vetett véget nemes és hasznos életének.

Minél közelebb állott valaki szivéhez és köréhez, annál kevésbbé tudott e rémhirnek hitelt adni.

Hogy lehessen az, hogy a ki tegnap még a legapróbb részletességgel terjesztè elö s fogadtatá el módositásait még a kormánypárti tagok által is az osztályokban; ki még tegnap örökifju kedélyel mulattatá barátait kifogyhatatlan elmèssége ötleteivel: ma reggel egy idegen lak negyedik emeletéröl kingorva, semmisitse meg azt a drága életet, mely a hazának több évtizeden át annyit kamatozott és erőteljes szellemi és anyagi alkotásánál fogva félszázados életet látszott még igérni.

És mégis ugy van; ugy kellett lennie. A megdöbbenés sarkalva hajtott a megye- és városházára és ez utóbbinál a szomoru hir valósulást nyert... ö nincs többé!

Az, ki a municipális életnek első bajnoka és védöje volt; az 1848 ki eseményeknek egyik legerélyesebb elöharczosa és végrehajtója, az ész és sziv minden adományával oly gazdagon meg volt áldva, e perczben nem egyéb, mint egy élettelen összeroncsolt hulla, egy iszonyatot keltö véres hustömeg, melytöl a szellem örökre bucsut vett.

Hasonló esetek mindig mélyen hatnak az emberien érzö kebelre, még akkor is, ha „azt a kis patakot, mely a szivet hajtja“, egy gondtalan ifju öngyilkos keze állitotta is meg; de mit mondjunk az emberi szellem törékenységéröl akkor, midön ez oly férfiuval történik, kinek szabatos észjárása, bámulatos logikája, s a legbalvégzetesebb időkben tanusitott szellemereje csak egy könnyü falevélként tünik föl, melyet egy könnyü vihar tovaragad?

Nyáry Pál halálának okairól a hirek megindultak. Ezek között legvalószinübbnek látszik az, mely a megboldogultnak egy bátrahagyott levele után, pénzzavart hoz fel, melybe e nemes férfiut baráti jószive sodorta.

Akármint legyen a dolog; az eredmény csak egy: hogy a baráti körnek, melynek legkedvesebb tagja volt, hogy a törvényhozásnak, mely bölcseségét annyiszor használta és igényelte, s a hazának, mely fiára büszke volt, Nyáry Pált jövöre nélkülöznie kell.

E veszteség ma minden ajkat elnémit; a pártok különbsége, mint br. Eötvösnél, itt is megszünik, s a koporsó fölött, mely reá záruland, ujra az egész haza fogja hü fiát siratni, az a haza, melyért annyit tett, s melyért oly sokat szenvedett!

* * *

E fájdalmas esemény által megakasztott országgyülés ujból az urbéri viszonyok rendezésével foglalkozott, miután a Szászországgal kötött szerződést, s az eperjes tarnowi vasuttörvényt befejezte. Jelenleg az irtványokról foly a tanácskozás. Véleménykülönbségek e tárgyak körül nem merültek föl, a módositványok inkább a liberalismus kisebb vagy nagyobb fokára, s illetöleg a törvényjavaslatok alaki minöségére vonatkoznak.

De talán már holnap a vadászati törvényjavaslat kerül szönyegre, melynek vitái kétségkivül a legérdekesebbekké váltak volna, ha e megdöbbentö esemény közbe nem jö. Itt a „sport“ készül csatára szállani a helyesen fölfogott birtokjogokkal, mely a vadászatot ép ugy földhöz köti, mint bármi mást, s minthogy a birtok 1848-on innen egyenlö természetü, természetesen a hozzá füzött jogokban is egyenlöen jogosult minden polgára a hazának.

Ezt maga a törvényjavaslat alapczikkelye is kimondja: de később annyi megszoritást, megadóztatást stb. hoz be, mely szokás szerint az ellentétes részletek által megsemmisitené magát a helyes alapeszmét.

De mi reméljük, hogy legalább a képviselöházban ez ügy is, mint az urbéri kérdések helyes megoldást nyerend; a roskatag felsöház pedig csak nem fogja a nyulak kedvéért helyzetét ingadozóvá tenni.

Ma azt is beszélték a házban, hogy Pauler holnap fog Ghyczy Kálmánnak válaszolni. Láttuk is öt sugárzó arczczal közeliteni Ghyczyhez, kit hihetöleg arról biztositott, hogy válasza kielégitö fog lenni.

Mint mondják, az autonomiai gyülés munkálatát az országgyülés elé fogja hozni; a jus placetit, a királyi tetszésjogot fenntartani igéri.

Meglátjuk. Azonnal tudósitani fog e nagyfontosságu dologról barátod

P. Szathmári Károly.

Táviratok a külföldről.

Bécs, apr. 22. Vilmos császár Gasteinban egy villát szándékozik venni. — Az osztrák követségi palota a párisi lázadók által ugy látszik, csakugyan megtámadtatott.

Páris apr. 21. A rendőrfőnökségen 80 kath lelkész agyonlövetett.

London, apr. 21 A Standard szerint a versaillesi csapatok rohamra összpontosulnak, s minthogy a Maillott kapu szét van rombolva, a commune tüzérei pokoli tüz alatt állanak.

Rouen, april 21 A német örség közt nagy az öröm azon hirre, hogy e hó 30 án el fog vonulni.

Versailles, apr. 21. A Gennevilliers félszigetet egészen a sorkatonaság tartja megszállva, mely most a felkelőket a Szajna s a déli erődök közé igyekszik bezárni. A hadikárpotlás fél milliárdnyi első részlete még e hóban le fog fizettetni.

Versailles, apr. 22. A „Journ. Off.“ számos elöléptetéseket és kinevezéseket tesz közzé Changarnier és Bourbaki a becsületrend nagy keresztjét nyerték. — A munkásegylet delegáltakat nevezett ki, kik a versaillesi nemzeti unió delegáltjaival a kiengesztelés iránt ujabb lépéseket kiséreljenek meg.

Bécs, april. 22. A legfőbb közös számvevőszék ideigl. vezetöje Prelauthner udv. tanácsos e számvevőszék elnökévé neveztetett ki.

Bécs, apr. 23. A „Wiener Zeitung“ mai száma egy Beust, Andrássy és Hohenwarthoz intézet császári keziratot tesz közzé, mely a delegatiókat május 22 ikére Bécsbe hivja egybe.

München, apr 22 A katholikus ellenes udvari párt a királyt Döllinger nyugdijazására szólitotta fel, mit a király megtagadott.

Flórencz, april. 22. Az „Internationale“ szerint a pápa veszélyes beteg; attól tartanak, hogy Malta szigetén ujabb pápaválasztásra tesznek elökészületeket. (?)

Páris, april 21. Neuilly és Clichy közt ma egész nap folyt a harcz s Levallois körül több tüzeset mutatkozott.

Flórencz, apr. 22. A belügyér egy körjegyzéke oda utasitja a préfeteket, hogy a kath. egyletekre szigorusan felügyeljenek. A honvédelmi bizottság Róma körül 23 erödöt határozott épitezi, ezen kivül Monte Marión egy citadellát s még egy másik sorban 14 erödöt.

Versailles, apr 21 A vetés valamennyi departementben kielégitö, főleg a közelebbi esözések után. — A nemzetőrök Mac Mahon párisi palotáját kirabolták. — A Liberté szerint a torlaszrendszer borzasztó Párisban. — A németek az alsó Szajna deparlamentt f. hó 30-án kiüritik.

Bécs, apr. 22. Az „Oest. Corr.“ Berlinböl értesül, hogy Vilmos császár a nyár folyamában Karlsbadot és Gasteint fogja meglátogatni.

BCU Cluj / Central University Library Cluj